

บทที่ 1

ดิคเกนส์และ ไตรเซอ์กับการปฏิวัติอุตสาหกรรม

ก่อนจะศึกษาวิเคราะห์ เมือง ในงานเขียนของดิคเกนส์และ ไตรเซอ์ โดยละเอียดเพื่อจะนำไปสู่บทสรุปเชิงเปรียบเทียบแนวความคิดของนักเขียนทั้งสอง ในประเด็นของเมือง ความเป็นมาของการปฏิวัติอุตสาหกรรมและผลกระทบที่มีต่อสังคมและวรรณกรรมจะ เป็นสิ่งที่ควรศึกษาทั้งสิ้น นอกจากนี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เข้าใจ ความคลุ้มคลั่งในแนวความคิดของนักเขียนทั้งสองแล้ว ยังให้ภาพ เมือง แจ่มชัดขึ้น ดังนั้น ผู้เขียนจึง เห็นสมควรที่จะศึกษาถึงการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษและ สหรัฐอเมริกาเสียก่อนพอสังเขป เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการวิเคราะห์ วรรณกรรมแนวสังคมนิยมและแนวธรรมชาตินิยมที่ได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติ อุตสาหกรรม

การปฏิวัติอุตสาหกรรมกับสังคมอังกฤษ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่และสำคัญยิ่ง ของระบบผลิตสินค้า เริ่มต้นขึ้นในอังกฤษเป็นประเทศแรกในราวกลางศตวรรษที่ สิบแปด ต่อมาได้แผ่ขยายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วยุโรปและสหรัฐอเมริกา สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในอังกฤษสืบเนื่องมาจากอังกฤษ เป็นประเทศมหาอำนาจที่มีดินแดนอาณานิคมกว้างขวางและมีการค้าที่มั่นคง รุ่งเรือง เพราะมีชนชั้นกลางที่มีความสามารถและชนชั้นสูงที่ให้ความสนใจในการ พาณิชยกรรม¹

¹โรเบิร์ต แอล ไฮล์บรอนเนอร์, การสร้างสังคมเศรษฐกิจ แปลโดยลิลลี่ โกศัยยานนท์ และคณะ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพินทยา 2521), หน้า 161.

เมื่อตลาดสินค้าของอังกฤษขยายตัวและความต้องการสินค้าทวีมากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าผ้า เป็นสินค้าส่งออกที่หารายได้จำนวนมหาศาลให้อังกฤษ เพราะเป็นที่ต้องการทั้งในยุโรปและในดินแดนอาณานิคม แต่จำนวนสินค้าที่ผลิตได้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของตลาดเนื่องจากการผลิตสินค้าในขณะนั้นยังต้องใช้ เวลาและอาศัยฝีมือของช่างผู้ชำนาญ ดังนั้นจึงมีการคิดค้นประดิษฐ์และพัฒนาเครื่องจักรกลในขบวนการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณสินค้าตามความต้องการ แม้ว่าการประดิษฐ์ เครื่องจักรกลดังกล่าวจะประสบความสำเร็จตั้งแต่ปี ค.ศ. 1733 โดย จอห์น เคย์ (John Kay : 1704-1764) ได้ประดิษฐ์กระสวยแบบใหม่ช่วยให้ทอผ้าได้รวดเร็วกว่าเดิมถึงสองเท่า ในปี ค.ศ. 1763 เจมส์ วอตต์ (James Watt : 1736-1819) ได้ปรับปรุงเครื่องจักรไอน้ำจนใช้การได้ดี² แต่อุตสาหกรรมการผลิตยังครอบคลุมพื้นที่เพียงส่วนน้อย และประเทศอังกฤษยังคงเน้นหนักด้านการเกษตรกรรมเหมือนเดิม โดยเฉพาะคนอังกฤษโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นคนชนบท³

อุตสาหกรรมเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1830 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มมีรถไฟใช้ในประเทศ ก่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้อังกฤษกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมเต็มตัว โครงสร้างทางเศรษฐกิจจึงเปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้เมืองกลายเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรม ชาวชนบทซึ่งเดิมมีอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์และประสบปัญหาเนื่องจากการกั้นรั้วที่ดินของเจ้าของที่ดินที่ดำเนินการมาตั้งแต่

² ม.ร.ว.แสง โสภณ เกษมศรี, ประวัติศาสตร์ทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 188.

³ David Thomson, England in the Nineteenth Century : 1815-1914 (Harmondsworth : Penguin Books Ltd, 1962), p.190.

ศตวรรษที่สิบสาม⁴ (บรรลุเป้าหมายระหว่างปลายศตวรรษที่สิบแปดกับศตวรรษที่สิบเก้า) ดำรงอยู่เมืองหางานทา เนื่องจากชาวชนบทตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างชนบทที่หยุดนิ่งกับตัวเมืองที่ก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม⁵

การที่ชาวนาหลังไหลเข้าเมืองเพื่อทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยในท้องถิ่นเป็นเมือง ทำให้ชาวนาต้องปรับตัวขนานใหญ่ เพราะต่อจากนี้ไปพวกเขาไม่ได้ทำงานตามกำลังของตน แต่จะต้องทำงานตามกำลังของเครื่องจักรกล ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอพยพเข้าเมืองของคนชนบทที่เห็นได้ชัดก็คือเมืองแออัดไปด้วยคนจน เต็มไปด้วยแหล่งสลัมที่อยู่ของกรรมกรและคนจนเร่ร่อนโดยเฉพาะบริเวณตรอกจิ้น (Gin Lane) ในกรุงลอนดอน⁶

นโยบายการดำเนินธุรกิจการค้าโดยเสรีปราศจากการควบคุมของรัฐบาลที่เรียกว่า Laissez-Faire ซึ่งมีหลักการมุ่งกระทำและดำเนินการเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่โดยกลุ่มคนซึ่งยึดมั่นในลัทธิ Utilitarianism⁷ ทำให้สภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นของกรรมกรคนจนยิ่งทวีความขมขื่นรุนแรงขึ้น เพราะพวกเขาต้องทำงานตลอดวันในโรงงานที่สกปรกและเผชิญกับการเอาเปรียบ

⁴ Raymond Williams, The Country and the City (New York : Oxford University Press, 1973), pp. 96-97.

⁵ Thomson, England in the Nineteenth Century, p.190.

⁶ ไฮล์บรอนเนอร์, การสร้างสังคมเศรษฐกิจ, หน้า 174-177.

⁷ Louis Cazamian, The Social Novel in England 1830-1850, translated by Martin Fido (London : Routledge & Kegan Paul, 1973), p. 18.

คำจ้างแรงงาน จนก่อให้เกิดการรวมตัวของพวกกรรมกรเรียกว่า ขบวนการชาร์ติสต์ (Chartists) เรียกร้องหากรัฐธรรมนูญของประชาชน (People's Charter)⁸ ที่ให้ความเป็นธรรมแก่พวกตน แต่ขบวนการชาร์ติสต์ประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยและสลายตัวไปในที่สุด อำนาจและอิทธิพลของชนชั้นกลาง (Bourgeoisie) พวกนายทุนเจ้าของกิจการอุตสาหกรรมยังคงอยู่ พวกกรรมกรจึงยังคงถูกกดขี่ข่มเหง สภาพชีวิตที่ทุกข์ทรมานของกรรมกรเหล่านี้กลายเป็นจุดสนใจและมีคนบางกลุ่มให้ความเห็นอกเห็นใจ

นอกจากนั้นความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดในสมัยนี้ก็คือ ความเชื่อซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดทัศนคติและค่านิยมของผู้คน สืบเนื่องมาจากการที่ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin : 1809-1882) นักธรรมชาติวิทยา ได้ค้นพบเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของมนุษย์และตีพิมพ์ในหนังสือชื่อ The Origin of Species (1859) และ The Descent of Man (1871) วิเคราะห์ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้เกิดจากพระเจ้า แต่มีวิวัฒนาการมาจากสัตว์จากพวกลิง และจากการทดลองโดยอาศัยหลักการคัดเลือกของธรรมชาติ ดาร์วินพบว่าสัตว์โลกจะมีชีวิตอยู่รอดจะต้องต่อสู้เอาชนะกันและกัน ซึ่งในที่สุดผู้ที่อดทนและแข็งแรงกว่าเท่านั้นจึงจะอยู่รอด ทฤษฎีนี้ได้สร้างความตื่นตระหนกแก่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคมเพราะสิ่งที่ดาร์วินค้นพบขัดแย้งกับความเชื่อทางศาสนาที่เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้น ดังนั้นจึงมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยกับสิ่งใหม่ที่ค้นพบและผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ยังคงยึดมั่นในความเชื่อแบบเก่า อย่างไรก็ตามการค้นพบดังกล่าวก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

⁸ ทวีป วรดิลก, "ศัพท์วรรณกรรม : วัตถุประสงค์, " โลกหนังสือ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (2521), หน้า 22.

ทางความเชื่อ⁹ ทำให้เกิดลัทธิปัจเจกชนนิยมที่ผู้คนในสังคมให้ความสำคัญกับตนเองมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้อเฟื้อและขาดความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน¹⁰

เราจะพบว่าการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและกระทบกระเทือนถึงสังคม ความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของผู้คนในสังคม เช่นเดียวกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา ดังจะกล่าวต่อจากนี้

การปฏิวัติอุตสาหกรรมกับสังคมอเมริกัน

หลังจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 จากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษที่กอลลิงเจอร์กัวหน้าในด้านอุตสาหกรรม ก็ได้แก้ไขปรับปรุงจัดตั้งรัฐบาลและจัดระบบระเบียบทางสังคมโดยเน้นความเสมอภาคของบุคคลและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้นในประเทศ¹¹ ดังนั้นการพัฒนาประเทศ ความคิดริเริ่ม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสหรัฐอเมริกาจึงล้ำหน้ากว่าอังกฤษมาก การคิดค้นทางวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาเพิ่งเริ่มประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. 1807 โดย โรเบิร์ต ฟุลตัน (Robert Fulton : 1765 - 1815) ได้สร้างเรือเดินด้วยเครื่องจักรไอน้ำใช้เดินทางระหว่างนครนิวยอร์กกับ

⁹ John W. Cunliffe, Leaders of the Victorian Revolution (New York : Russell & Russell, 1963), pp. 161-164.

¹⁰ Cazamian, The Social Novel in England 1830-1850, p. 16.

¹¹ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, ประวัติศาสตร์อเมริกัน โดยสังเขป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511) หน้า 36.

นครอัลบานี¹² สหรัฐอเมริกาเริ่มบรรลุความเจริญเต็มที่ในช่วงเวลาระหว่าง สงครามสองครั้ง คือสงครามกลางเมือง (ค.ศ. 1861-1865 อันเกิดจากปัญหา ความขัดแย้งเรื่องทาส) กับสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1918) ภายในระยะเวลาไม่ถึง 50 ปีสหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศที่สะดึงด้วยเมือง น้อยใหญ่ โรงงานและอุตสาหกรรมเหล็กกล้าขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในปีค.ศ. 1876 เมื่อ อเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell: 1847-1922) ได้ประดิษฐ์โทรศัพท์ ทอมัส อัลวา เอดิสัน (Thomas Alva Edison : 1847-1931) ประดิษฐ์หลอดไฟฟ้า และแซมมวล มอร์ส (Samuel F.B. Morse: 1791-1872) คิดค้นการสื่อสารทางโทรเลขได้สำเร็จ¹³ ช่วยให้การติดต่อธุรกิจ สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เป็นผลให้การปฏิวัติอุตสาหกรรมอันสืบเนื่องมาจากการ วัฒนาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปลายศตวรรษที่สิบเก้า และก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว¹⁴ อุตสาหกรรมและเครื่องจักรกลเข้ามามีบทบาทสำคัญไม่เพียงสำหรับผู้นคนที่อยู่ใน เมืองใหญ่ หากแต่ชาวนาอเมริกัก็ตระหนักถึงความสำคัญของเครื่องจักรกลที่เข้ามา แทนฝีมือและความชำนาญงานของพวกเขา¹⁵

อย่างไรก็ตามช่วงปี ค.ศ. 1860 - 1900 แม้ว่าการใช้เครื่องจักรกล และวิทยาศาสตร์ในด้านการเกษตรจะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรได้ผลดีมาก

¹² ม.ร.ว. แสงโสม เกษมศรี, ประวัติศาสตร์ทั่วไป, หน้า 191.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 192.

¹⁴ Edward C. Banfield and James Q. Wilson, City Politics (New York : Vintage Books, 1963), p.9.

¹⁵ John A. Kront, United States Since 1865 (New York, Barnes & Noble, Inc., 1973), p.59.

นอกจากจะสนองความต้องการของคนภายในประเทศแล้ว ยังเหลือส่งออกไปขายต่างประเทศ แต่ชาวอเมริกาในปลายศตวรรษที่สิบเก้าก็ยังต้องเผชิญกับความลำบากครั้งแล้วครั้งเล่า ประสบปัญหาเนื้อดินเสีย ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ การผลิตพืชหลักเกินความต้องการ และกฎหมายให้ความคุ้มครองช่วยเหลือไม่เพียงพอ¹⁶

ความยากลำบากในการหาเลี้ยงชีพของชาวอเมริกา ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อมีกฎหมายอนุมัติที่ดินเคสสถาน (Homestead Act) ซึ่งประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1862 เป็นผลให้เกิดการจับจองกันรั้วที่ดิน แต่ผลเสียหายตกกับชาวนา เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่นาหากิน เมื่อถูกบีบบังคับทางเศรษฐกิจ ถูกขูดรีดจากนายทุนทำให้รายได้ไม่พอยังชีพ ประกอบกับชีวิตที่น่าเบื่อในไร่นาจ้างแตกต่างกับชีวิตที่น่าตื่นตาตื่นใจในเมืองใหญ่ที่ค่าจ้างแรงงานสูงกว่ารายได้จากการทำนา ทำให้หนุ่มสาวอเมริกาพากันอพยพมุ่งหน้าเข้าไปทำงานในเมือง¹⁷

เมืองใหญ่ในสังคมอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาเริ่มแออัดเนื่องจากการหลั่งไหลเข้ามาเมืองของคนชนบทที่ทวีมากขึ้นจนทำให้ผู้คนภายในเมืองโดยเฉพาะพวกกรรมกรและคนจนในช่วงปลายศตวรรษที่สิบเก้ามีความเป็นอยู่อย่างลำบาก แร้นแค้นดังที่ สมร นิติทัณฑ์ประภาศ ได้บรรยายไว้ชัดเจนถึงสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่ถูกสุขลักษณะของพวกกรรมกรซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของกรรมกรเอง อีกทั้งยังต้องเผชิญกับพวกอันธพาลและอาชญากรที่อาศัยในแหล่งสลัมนั้น ดังความว่า

¹⁶ สมร นิติทัณฑ์ประภาศ, ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1865-1945 ยุคหลังสงครามกลางเมือง-สงครามโลกครั้งที่สอง เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 44-46.

¹⁷ Frank Freidel, America in the Twentieth Century (New York : Alfred A. Knopf, Inc., 1970), p. 15.

ปลายศตวรรษที่สิบเก้า ประมาณหนึ่งในสิบของพลเมืองในนครใหญ่ ๆ อาศัยอยู่ตามแหล่งสลัมซึ่งมักจะเป็นตึกห้าหรือหกชั้นอับทึบและแคบ ทางระบายน้ำแทบใช้การไม่ได้ ห้องโถงและบันไดมืดสลัว ๆ แสงสว่างเข้าไปไม่ถึง ไม่มีทางหนีไฟซึ่งมักจะเกิดไฟไหม้อยู่บ่อย ๆ... ตัวตึกอัปซันและสกปรก เต็มไปด้วยโรคนานาชนิด คนพาลสันดานหยาบ คนติดสุราเรื่อรังและอาชญากร มั่วสุมกันในแหล่งสลัมนี้เอง¹⁸

นอกเหนือจากการอาศัยอยู่อย่างแออัดในแหล่งสลัมที่สกปรก พวกกรรมกรยังถูกเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่มีคุณธรรมกดขี่ข่มเหงและเอาไรต์เอาเปรียบ สาเหตุของความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นเนื่องจากเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ยอมรับทฤษฎีของดาร์วินที่กล่าวถึงธรรมชาติของสัตว์ต้องมีการดิ้นรนชนวนขวยและต่อสู้ ผู้แข็งแกร่งเท่านั้นคือผู้อยู่รอด โดยนำมาตีความว่าการดิ้นรนชนวนขวยและต่อสู้นั้นต้องนึกถึงตนเอง เป็นสำคัญ ไม่จำเป็นต้องมีคุณธรรมและความเมตตาใด ๆ ดังนั้นผู้คนในสังคมจึงหันมาให้ความสำคัญกับตนเอง หลงใหลและชื่นชมวัตถุโดยเฉพาะเงินที่ผู้คนเชื่อว่าเป็นตัวกำหนดฐานะและสามารถนำมาใช้ส่งเสริมบทบาทของตนในสังคม ความเชื่อเช่นนี้ทำให้สภาพความเหลื่อมล้ำในสังคมขยายวงกว้างและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น¹⁹

จากการศึกษาการปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อสังคมความเป็นอยู่ของผู้คนนั้นกระทบกระเทือนไปถึงอารยธรรมอังกฤษและอารยธรรมอเมริกันในสมัยนั้นด้วย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

¹⁸ สมร นิตินันท์ประกาศ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

¹⁹ ประพันธ์ ภัทษา, อารยคดีอเมริกัน 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รามคำแหง, 2518), หน้า 421.

วรรณกรรมแนวสังคมนิยมและวรรณกรรมแนวธรรมชาตินิยม

วรรณกรรมแนวสังคมนิยมและแนวธรรมชาตินิยมที่สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของสภาพสังคมและพฤติกรรมของผู้คนในสังคม เป็นวรรณกรรมที่ผู้อ่านให้ความสนใจเป็นอย่างมากในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม

เมื่อกล่าวถึงคำว่า สังคมนิยม ในทางวรรณกรรมหมายถึงการเสนอภาพชีวิตตามความเป็นจริงทางภววิสัย (Objective Reality) ทั้งความสุขและความทุกข์ ด้านความงามและความอัปลักษณ์²⁰ โดยนักเขียนจะให้ความสำคัญและมุ่งเสนอภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนทั่วไป โดยเฉพาะชีวิตของกรรมกรที่ขมขื่นไร้ความสุขซึ่งเป็นภาพที่พบโดยทั่วไปในสังคมอุตสาหกรรมในศตวรรษที่สิบเก้า²¹ นักสังคมนิยมมุ่งจะแสดงให้เห็นว่า "มนุษย์ก็คือมนุษย์" ไม่ใช่ผู้วิเศษ จึงคารมองชีวิตและยอมรับความเป็นจริงดังที่เป็นอยู่ วรรณกรรมที่สร้างขึ้นจึงสะท้อนภาพสังคมและเสนอภาพชีวิตที่กำลังเป็นอยู่ ไม่ใช่สภาพสังคมที่ควรจะเป็นหรือสภาพสังคมที่ผ่านไปในอดีต²²

ส่วนคำว่า ธรรมชาตินิยม ในทางวรรณกรรมมีสองความหมายด้วยกัน คือ ความหมายแรก หมายถึงผลงานของกวีที่เรียกกันว่า "กวีธรรมชาติ" มุ่ง

²⁰ ทวีป วรดิลก, "ศัพท์วรรณกรรม : อรรถนิยาม", โลกหนังสือ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (2521), หน้า 22.

²¹ M.H. Abrams, A Glossary of Literary Terms (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1971), p.141.

²² จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, วิวัฒนาการวรรณกรรม ตะวันตก (2524), หน้า 339.

พรรณนาความงดงามของธรรมชาติในชนบทด้วยความชื่นชอบเป็นพิเศษ อาทิเช่น วิลเลียม เวิร์ดสเวิร์ธ (William Wordsworth: 1770-1850) และนักเขียนแนวโรแมนติกคนอื่น ความหมายที่สอง หมายถึงวรรณกรรมที่มีปรัชญาและหลักการ เช่นเดียวกันกับนักวิทยาศาสตร์โดยทั่วไปที่มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นหน่วยหนึ่งของธรรมชาติเช่นเดียวกับสัตว์อื่น มนุษย์ไม่สามารถตัดสินชะตาชีวิตและดำเนินชีวิตของตนเองได้โดยลำพัง แต่ต้องขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางพันธุกรรมซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ในขณะที่เดียวกันอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมด้าน เศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งธรรมชาติที่อยู่เหนือความเข้าใจและการควบคุมของมนุษย์จะมีส่วนกำหนดโชคชะตาของมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาที่นักธรรมชาตินิยมยึดถือ นักเขียนจึงมักเลือกสะท้อนภาพชีวิตที่ปราศจากความรื่นรมย์²³

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมแนวสัจนิยมและแนวธรรมชาตินิยมพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดวรรณกรรมทั้งสองแนวนี้เป็นปัจจัยเดียวกัน นั่นคือ สภาพสังคมความเป็นอยู่วิถีชีวิตและสภาพจิตใจของผู้คนในสังคมอุตสาหกรรม ในด้านหลักการพบว่าวรรณกรรมทั้งสองแนวนี้ต่างมุ่งจะจำลองภาพจริงในสังคม ดังนั้นนักวิจารณ์วรรณกรรมหลายท่านจึงมีความเห็นว่าความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมแนวสัจนิยมกับธรรมชาตินิยมเป็นสิ่งชี้ให้เห็นได้ค่อนข้างยาก²⁴

²³ C. Hugh Holman, A Handbook to Literature (Indianapolis : The Odyssey Press, 1960), p. 337.

²⁴ Roland N. Stromberg, Realism, Naturalism, and Symbolism : Modes of Thought and Expression in Europe, 1848-1914 (London : Macmillan & Co. Ltd., 1968), p. xix.

นักวิจารณ์บางคนถือว่าวาทกรรมทั้งสองแนวเป็นสิ่งเดียวกัน²⁵ เนื่องจากหลักการแนวคิดไม่แตกต่างกัน จะต่างกันก็เพียงรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น²⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่าชื่อเรียกที่ต่างกันเป็นเพียงป้ายประกาศที่มีผู้ติดให้เท่านั้น²⁷ บางคนเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทั้งสองว่าเหมือนฝาแฝดที่มีขนขาเป็นของตัวเองแต่มีลำตัวเดียวกัน²⁸ บ้างก็ถือว่าธรรมเนียมคือรูปแบบที่สุดขั้ว (Extreme) ของสังคมนิยม²⁹ เป็นการมองโลกในแนวสังคมนิยมที่ลึกซึ้งกว่าเท่านั้น³⁰ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าธรรมเนียมก็คือสังคมนิยมแบบที่สอง³¹

²⁵ Lilian R. Furst and Peter N. Skrine, Naturalism, (London : Methuen & Co. Ltd., 1971), p. 8.

²⁶ สิทธา พินิจกุลดล, รื่นฤทัย สังข์พันธุ์, วรรณคดีเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร : กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2526), หน้า 153.

²⁷ สุนิสา สุมิตร, ความเหมือนจริงในนวนิยายฝรั่งเศสปลายศตวรรษที่ 19 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 53.

²⁸ Furst and Skrine, Naturalism, p. 8.

²⁹ ทวีป วรดิลก, "ศัพท์วาทกรรม : ธรรมเนียม", หน้า 30.

³⁰ สุนิสา สุมิตร, ความเหมือนจริงในนวนิยายฝรั่งเศสปลายศตวรรษที่ 19, หน้า 53.

³¹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิวัฒนาการวาทกรรมตะวันตก, หน้า 339.

นับตั้งแต่ศตวรรษที่สิบแปด นักเขียนวรรณกรรมแนวสังคมนิยมในอังกฤษ ได้ให้ความสนใจกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนทั่วไป มิใช่ชีวิตชนชั้นสูงดังแต่ก่อน³² เช่น นวนิยายของแดเนียล ดีโฟ (Daniel Defoe : 1660-1731) เรื่อง The Life and Adventures of Robinson Crusoe (1719) และนวนิยายชื่อดังของเฮนรี ฟิลด์ิง (Henry Fielding : 1707-1754) เรื่อง The History of Tom Jones (1749) ต่อมาในศตวรรษที่สิบเก้า ในสมัยพระนางเจ้าวิกตอเรีย (Queen Victoria : ครองราชย์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1837-1901) ประเทศอังกฤษกำลังเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม แต่สภาพสังคมกลับสับสนวุ่นวาย ดังที่ เปลื้อง ผนคร ได้บรรยายไว้ว่า

สมัยพระนางเจ้าวิกตอเรียเป็นสมัยที่อังกฤษประสบความสำเร็จทาง การเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และวรรณคดี...นักประวัติศาสตร์ บางคนมีความเห็นว่าสมัยวิกตอเรียเป็นสมัยแปลกประหลาด คือมีทั้งดีที่สุด และเลวที่สุดเกิดขึ้น เป็นสมัยแห่งความศรัทธาแต่ก็เป็นสมัยแห่งความสงสัย เป็นสมัยแห่งศีลธรรม แต่ก็ เป็นสมัยแห่งการหลอกลวง เป็นสมัยแห่งความ มั่นคง แต่ก็มีความยากจน เป็นสมัยแห่งความก้าวหน้าแต่ก็มีทั้งความ รุ่งโรจน์และความเสื่อมทราม³³

ความเปลี่ยนแปลงในสังคมและสภาพชีวิตของคนทั่วไปในสมัยนี้กลายเป็นวัตถุดิบที่สำคัญยิ่งของนักเขียน เช่น อลิซาเบธ กาสเคล (Elizabeth Gaskell : 1810-1865) ตีแผ่ชีวิตที่ทุกข์ยากของกรรมกรในเมืองแมนเชสเตอร์ไว้ชัดเจนในนวนิยายเรื่อง Mary Barton (1848)

³² สิทธา พินิจภาวตลและคณะ, วรรณคดีเปรียบเทียบ, หน้า 140.

³³ เปลื้อง ผนคร, ปริทรรศน์แห่งวรรณคดีอังกฤษ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, 2529), หน้า 250.

เช่นเดียวกับ ชาร์ลส์ คิงสลีย์ (Charles Kingsley : 1819-1875) ได้มุ่งเน้นแสดงความเห็นอกเห็นใจชีวิตของกรรมกรไว้ในเรื่อง Alton Locke (1850) และในนวนิยายทั้งหกเรื่องของดิคเกนส์ที่ผู้เขียนเลือกนำมาศึกษาตั้งแต่ Oliver Twist, Dombey and Son, Bleak House, Hard Times, Little Dorrit, และ Our Mutual Friend ล้วนสะท้อนสภาพสังคมอุตสาหกรรมที่ย่างยากซับซ้อนและภาพชีวิตของผู้คนในเมืองที่ดำเนินชีวิตอย่างเร่งรีบแต่จำเจ จนดูราวกับบุคคลเหล่านั้นไร้ชีวิตจิตใจคล้ายเครื่องจักรกลมากขึ้นทุกวัน นวนิยายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นได้รับความนิยมนับเป็นอย่างสูง เนื่องจากมีสาระสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป

จากที่กล่าวมาเห็นได้ชัดว่าสังคมอังกฤษมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมอังกฤษ เช่นเดียวกับสังคมอเมริกันที่มีบทบาทต่อวรรณกรรมอเมริกัน โดยเฉพาะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้วรรณกรรมแนวธรรมชาตินิยมที่มุ่งพิจารณาความเปลี่ยนแปลงในสังคมด้วยวิธีการแบบนักวิทยาศาสตร์กลายเป็นที่นิยมในกลุ่มนักเขียนอเมริกันโดยมีสตีเวน ครอน (Stephen Crane : 1871-1900) แฟรงค์ นอริส (Frank Norris : 1870-1902) เป็นผู้ริเริ่มนำการเขียนแนวนี้มาใช้ในวรรณกรรมอเมริกัน และโดเรเซอร์ได้พัฒนาการเขียนแนวธรรมชาตินิยมให้มีความลุ่มลึกยิ่งขึ้น โดยได้ผลิตผลงานที่ถือว่าเป็นต้นแบบ (Prototype) ของการเขียนแนวธรรมชาตินิยมในอเมริกาจนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักเขียนแนวธรรมชาตินิยมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของนักเขียนอเมริกัน³⁴

สังคมอุตสาหกรรมอเมริกัน โดยเฉพาะเมืองที่แจ่มจ้าด้วยแสงสีและความเจริญทางวัตถุแต่เสื่อมโทรมตกต่ำทางจิตใจกลายเป็นประเด็นหลักและเป็นวัตถุดิบที่นักเขียนแนวธรรมชาตินิยม เช่น ครอน นอริส และโดเรเซอร์ หยิบยกมาตีแผ่ ตัวอย่างเช่น ภาพเมืองที่เต็มไปด้วยแหล่งสลัมที่อยู่ของกรรมกร คนจนและผู้หญิงโสเภณีที่โชคร้ายตกเป็นเหยื่อของสังคมที่บูชาเงิน ถูกบีบคั้นทางด้าน

³⁴ Holman, A Handbook to Literature, p. 339.

เศรษฐกิจและจิตใจ เป็นภาพที่พบเห็นได้ทั่ว ๆ ไปในสังคมอุตสาหกรรมและปรากฏชัดในนวนิยายของเดเรกเรื่อง Maggie : A Girl of the Streets (1893) และนวนิยายของนอร์ส เรื่อง The Octopus (1901) สะท้อนภาพการต่อสู้อย่างรุนแรงของคนชนบทเพื่อยับยั้งการขยายตัวของรถไฟมาyingชนบท เพราะชาวไร่ซึ่งถึงผลร้ายที่ตามมาเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ นอกจากนั้นในงานเขียนของโดเรเซอร์เรื่อง Sister Carrie, Jennie Gerhardt, The Financier และ The Color of a Great City ล้วนแสดงภาพชีวิตของผู้คนในเมืองใหญ่ที่ต้องเผชิญกับปัญหาและอันตรายรอบด้าน สะท้อนภาพผู้คนไหลล้นไปตามครรลองที่สังคมกำหนดให้ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความทะเยอทะยานและการแข่งขันของหนุ่มสาวอเมริกันที่ใฝ่ฝันจะบรรลุถึงความมั่งคั่งร่ำรวยทางวัตถุ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า การเลือกนาสภาพสังคมร่วมสมัยมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตงานทางวรรณกรรมนั้นเป็นที่ชื่นชอบทั้งในหมู่นักเขียนแนวสังคมนิยมและแนวธรรมชาตินิยม

เหตุผลที่เลือกวิเคราะห์งานเขียนของดิคเกนส์และโดเรเซอร์

แรงจูงใจที่ผู้เขียนเลือกเปรียบเทียบงานเขียนของดิคเกนส์กับโดเรเซอร์ ประการแรก เนื่องมาจากการศึกษาประวัติศาสตร์อังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในอังกฤษราวกลางศตวรรษที่สิบแปดและในสหรัฐอเมริกาปลายศตวรรษที่สิบเก้าพบว่าผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมไม่เพียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ยังกระทบกระเทือนถึงวรรณกรรมด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเติบโตของโรงงานอุตสาหกรรม การอพยพเข้าเมืองของคนชนบทและการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ที่ขัดแย้งกับความเชื่อทางศาสนา สภาพสังคมที่ผิดแผกและวิถีชีวิตที่ผันเปลี่ยนไปจากเดิมโดยเฉพาะในเมือง กลายเป็นประเด็นหลักที่นักเขียนสนใจ ประการที่สอง เมื่อศึกษาวรรณกรรมอังกฤษในสมัยนั้น ตามความคิดของผู้เขียนเห็นว่าดิคเกนส์เป็นนักเขียนที่น่าสนใจมาก เพราะนอกจากดิคเกนส์จะเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงแล้วงานเขียนของเขา ยังได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับจากผู้อ่านนักวิจารณ์ โดยเฉพาะนักวรรณคดี

และนักประวัติศาสตร์หลายท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่มีความเห็นตรงกันว่าดิคเกนส์
จำลองภาพสังคมและชีวิตของผู้คนร่วมสมัย ได้สมบูรณ์แบบเด่นชัดและสมจริง เมื่อ
พิจารณาวรรณกรรมอเมริกันผู้เขียนรู้สึกสนใจงานเขียนของ ไดรเซอร์ เป็นพิเศษ
โดยเฉพาะยิ่งศึกษางานของเขาก็น่าคิดว่า ไดรเซอร์ดีแม้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของ
คนอเมริกันในสังคมเมือง ซึ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรมออกมาเป็นภาพที่คมชัด มีชีวิต
ชีวาและสมจริงชวนให้ศึกษาอย่างยิ่ง

เมื่อดิคเกนส์และ ไดรเซอร์ผู้เป็นนักเขียนซึ่งคุ้นเคยกับสังคมอุตสาหกรรม
ได้ผลิตงานที่สะท้อนภาพสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะสังคมใน เมือง ให้เห็น
อย่างเด่นชัด จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้เขียนเลือกวิเคราะห์เปรียบเทียบนักเขียน
ทั้งสองในประเด็นของเมือง

จากแรงจูงใจดังกล่าวข้างต้น ผู้อ่านอาจจะสงสัยและคัดค้านว่าไม่
สมควรจะนำนักเขียนทั้งสองมาเปรียบเทียบกัน เพราะถ้าพิจารณาโดยทั่วไปจะพบ
ว่าทั้งสองแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดสองประเด็นดังนี้คือ ประเด็นแรก ทั้งสอง
เป็นนักเขียนต่างชาติต่างสมัยกัน ดิคเกนส์เป็นนักเขียนอังกฤษในศตวรรษที่สิบเก้า
ส่วน ไดรเซอร์เป็นนักเขียนอเมริกันในศตวรรษที่ยี่สิบ ประเด็นที่สอง ลักษณะงาน
เขียนทั้งสองต่างกัน ดิคเกนส์เป็นนักเขียนแนวสังคมนิยม ไดรเซอร์เป็นนักเขียน
แนวธรรมชาตินิยม เมื่อมองอย่างผิวเผินแล้วจึงไม่น่าจะสามารถนำมาเปรียบเทียบ
กันได้

เมื่อผู้เขียนพิจารณาโดยละเอียดในประเด็นแรก แม้ว่าทั้งสองจะเป็น
นักเขียนต่างชาติต่างสมัยกันเป็นรุ่นปู่กับรุ่นหลานเพราะดิคเกนส์เกิดปี ค.ศ. 1812
ไดรเซอร์ เกิดปี ค.ศ. 1871 แต่ทั้งสองต่างคุ้นเคยกับสภาพสังคมอุตสาหกรรมเป็น
อย่างดี เนื่องจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดที่อังกฤษกลางศตวรรษที่สิบแปดและ
สหรัฐอเมริกาในปลายศตวรรษที่สิบเก้า ในประเด็นที่สอง แม้ว่าลักษณะงานเขียน
ของทั้งสองจะแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาคำจำกัดความของ สังคมนิยม ทาง
วรรณกรรมที่หมายถึงการเสนอภาพชีวิตในวรรณกรรมทั้งสุขและทุกข์ ทั้งความงาม

และความอัปยศตามความเป็นจริง³⁵ และคำจำกัดความของ ธรรมชาตินิยม ที่หมายถึงการเสนอภาพชีวิตที่ปราศจากความรื่นรมย์ เพราะวิถีชีวิตตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคม พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม³⁶ ก็จัดได้ว่างานเขียนของบุคคลทั้งสองมีหลักการเดียวกันคือเสนอภาพที่เป็นจริง จะต่างกันก็เพียงรูปแบบและวิธีการนำเสนอเท่านั้น

อนึ่งที่มีผู้วิเคราะห์ว่างานเขียนของดิคเกนส์เป็นแนวสังคมนิยมและงานเขียนของ ไดรเซอร์เป็นแนวธรรมชาตินิยม นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากได้พิจารณางานเขียนของบุคคลทั้งสองเป็นส่วน ๆ หรือเป็นตอน ๆ แล้ว จะพบว่าบางครั้งก็ไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นสังคมนิยมหรือธรรมชาตินิยม เนื่องจากการบรรยายตามสภาพความเป็นจริงและนำเสนอคล้ายคลึงกัน แต่บางครั้งแนวคิดของดิคเกนส์ก็เป็นแนวคิดของธรรมชาตินิยมอย่างเห็นได้ชัด ในทำนองเดียวกันบางครั้ง ไดรเซอร์ก็มีแนวคิดแบบสังคมนิยม ดังที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ต่อไป

ในนวนิยายเรื่อง Oliver Twist ดิคเกนส์บรรยายภาพถนนหนทางและบ้านเรือนในกรุงลอนดอนผ่านสายตาโอลีเวอร์ไว้ว่า

...he could not help bestowing a few hasty glances on either side of the way, as he passed along. A dirtier or more wretched place he had never seen. The street was very narrow and muddy, and the air was impregnated with filthy odours...Covered ways and yards, which here and there diverged from the main

³⁵ ทวีป วรดิลก, "ศัพท์ทางวรรณกรรม : ถัดกนิยาม", โลกหนังสือ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 หน้า 22.

³⁶ Holman, A Handbook to Literature, p. 339.

street, disclosed little knots of houses, where drunken men and women were positively wallowing in filth; and from several of the door-ways, great ill-looking fellows were cautiously emerging, bound, to all appearance, on no very well-disposed or harmless errands.³⁷

ข้อความข้างต้นเป็นการบรรยายภาพถนนหนทางที่คับแคบและเฉอะแฉะไปด้วยโคลนเลน อบอุ่นไปด้วยกลิ่นเหม็น บ้านเรือนตั้งอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ตามตรอกซอกซอย มีทั้งพวกติดสุราทั้งหญิงและชายที่สกปรกและเหม็นสาบและคนไข้โรคร้ายทั่วไป อีกตัวอย่างหนึ่งในนวนิยายเรื่องเดียวกันเป็นการบรรยายภาพตามริมฝั่งแม่น้ำเทมส์ ดิคкенส์ได้บรรยายให้เห็นภาพบ้านเรือนที่สกปรกตามริมฝั่งแม่น้ำ คว้นที่พายพุงจากครัวเรือนส่งกลิ่นเหม็น ส่วนในแม่น้ำก็มีเรือลอยล้าอยู่ เรือเหล่านี้ดูสกปรกไปด้วยคราบเขม่าและฝุ่นจากเรือบรรทุกถ่านหิน ภาพดังกล่าวแสดงถึงสภาพที่ไม่น่าเชื่อว่าจะมีอยู่ในกรุงลอนดอน ดังที่ดิคкенส์ได้บรรยายไว้ชัดเจนว่า

Near to the part of the Thames...where the buildings on the banks are dirtiest and the vessels on the river blackest with the dust of colliers and the smoke of close-built low-roofed houses, there exists the filthiest, the strangest, the most extraordinary of the many localities that are hidden in London, wholly unknown, even by name, to the

³⁷ Oliver Twist (Harmondsworth : Penguin Book Ltd., 1970), Chapter VIII, p. 103. All subsequent references to Oliver Twist are to this edition, with chapter number and pagination indicated in the text.

great mass of its inhabitants.

To reach this place, the visitor has to penetrate through a maze of close, narrow, and muddy streets, thronged by the roughest and poorest of waterside people...Jostling with unemployed labourers of the lowest class, ballast-heavers, coal-whippers, brazen women, ragged children, and the raff and refuse of the river...(Chapter L, p.442)

เมื่อวิเคราะห์การบรรยายสภาพที่เรียกได้ว่าเป็นแหล่งสลัมในกรุงลอนดอนจะเห็นได้ว่าดิคเกนส์ต้องการที่จะสื่อให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมที่แท้จริงของคนจน ไม่มีการบรรยายที่สื่อลักษณะของการเสริมแต่งให้เกิดความจริงหรือใช้สัญลักษณ์ที่แสดงความอับลักษณ์ไม่น่ารื่นรมย์แต่อย่างใด การนำเสนอแบบนี้เปรียบเสมือนนักถ่ายภาพที่พยายามถ่ายภาพทุกแง่มุมที่พบเห็นแล้วนำเสนอตามความเป็นจริง และผู้ดูภาพเหล่านี้ก็สามารถจะเข้าใจและรับรู้ได้โดยที่ผู้ถ่ายภาพไม่จำเป็นต้องเขียนข้อความอธิบายภาพ ลักษณะการนำเสนอแบบนี้เป็นไปในแนวคิดของสังคมนิยมและธรรมชาตินิยมที่มุ่งนำเสนอทั้งความงามและความอับลักษณ์ตามที่เป็นจริง

สำหรับประเด็นของแนวคิดแบบธรรมชาตินิยมที่เชื่อว่ามนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมนั้นปรากฏชัดในนวนิยายของดิคเกนส์ โดยเฉพาะพฤติกรรมของแนนซี (Nancy) ตัวละครในนวนิยายเรื่อง Oliver Twist ซึ่งกำมองอย่างพิวพิณจากเนื้อหาอาจกล่าวได้ว่าแนนซีเป็นคนเลวคนหนึ่ง เพราะไปลักพาตัวโอลิเวอร์กลับมาให้เฟกิน (Fagin) เมื่อวิเคราะห์โดยละเอียดพบว่าแนนซีไม่ใช่คนเลวโดยสันดาน แต่เป็นคนเลวเพราะได้รับการเลี้ยงดูในหมู่คนเลวมาตั้งแต่เด็ก จากคำพูดของแนนซีขณะเถียงกับเฟกินชี้ให้เห็นว่าแนนซีเองก็เชื่อว่าเธอต้องกลายเป็นคนเลวเพราะอยู่ใต้อาณัติของเฟกินและต้องทำสิ่งที่ผิดตามคำสั่งของเฟกินมานานถึงสิบสองปี

'Civil words !' cried the girl, whose passion was frightful to see. 'Civil words, you villian ! Yes, you

deserve'em from me. I thieved for you when I was a child not half as old as this !' pointing to Oliver. 'I have been in the same trade, and in the same service, for twelve years since. Don't you know it? Speak out ! Don't you know it? (Chapter XVI, p.167)

เมื่อแนนซีไม่ใช่คนเลวโดยสันดาน ความรู้สึกเห็นใจในความโชคร้ายของโอลิวเวอร์ อีกทั้งความรู้สึกผิดและความขมขื่นที่ตนมีส่วนร่วมดึงโอลิวเวอร์มาเกลือกกลั้วกับคนเลวอย่างเพกินและไซคส์ (Sikes) จึงทวีความรุนแรงขึ้นในใจแนนซี และเป็นพลังผลักดันให้แนนซีกล้ากระทำการที่ขัดต่อคำสั่งของเพกินโดยช่วยให้โอลิวเวอร์ปลอดภัยจากเพกินและไซคส์ จนตัวเธอต้องถึงจุดจบเมื่อไซคส์พบความจริงว่าแนนซีช่วยโอลิวเวอร์ พฤติกรรมของแนนซีชี้ชัดว่ามนุษย์ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อม

นอกจากแนนซีแล้วพฤติกรรมของตัวละครตัวอื่นในนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้ยังสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของดาร์วินที่เชื่อว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณของการเอาตัวรอดและเชื่อว่าผู้ที่แข็งแรงกว่าและฉลาดกว่าเท่านั้นที่จะอยู่รอดได้ เมื่อโอลิวเวอร์อายุได้ 9 ขวบต้องย้ายจากโรงเลี้ยงเด็กกำพร้า ภายใต้การดูแลของมิสซิสแมนน์ (Mrs. Mann) ไปอยู่ที่สถานสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ตลอดเวลา 9 ปีที่โอลิวเวอร์อยู่กับมิสซิสแมนน์ เขาไม่เคยได้รับความรัก ความอบอุ่นหรือการดูแลเอาใจใส่จากมิสซิสแมนน์ ดังนั้นโอลิวเวอร์จึงดีใจที่รู้ว่าเขามีโอกาสได้ไปอยู่ที่อื่นดังที่ติดเกนส์ได้บรรยายไว้ว่า

Oliver was about to say that he would go along with anybody with great readiness, when, glancing upward, he caught sight of Mrs. Mann, who had got behind the beadle's chair, and was shaking her fist at him with a furious countenance. He took the hint at once, for the fist had been too often impressed upon his body not to be deeply impressed upon his recollection.

'Will she go with me ? ' inquired poor Oliver.

'No, she can't,' replied Mr. Bumble. But she'll come and see you sometimes.'

This was no very great consolation to the child; but, young as he was, he has sense enough to make a feint of feeling great regret at going away. It was no very difficult matter for the boy to call tears into his eyes...Mrs. mann gave him a thousand embraces... a piece of bread and butter...(Chapter II, p.52)

ผู้อ่านสามารถสัมผัสถึงความลึกลับในใจโอลิวเวอร์เมื่อรู้ว่าไม่ต้องทนอยู่กับมิสซิสมานนต่อไป แต่เมื่อเขาเหลือบเห็นนางซูกาปั้นที่เคยทุบเขาจนเจ็บปวดอยู่บ่อย ๆ เขาก็เข้าใจได้โดยทันที จึงแสสร้งร่ำไห้เสียใจที่ต้องจากนาง การกระทำของโอลิวเวอร์เป็นไปตามสัญชาตญาณเพื่อความอยู่รอด ไม่เพียงเขาจะรอดพ้นจากการถูกทุบตี แต่มิสซิสมานนยังให้ขนมและแสสร้งแสดงความเอ็นดูด้วยการโอบกอดเขาต่อหน้าบัมเบิล (Bumble) อีกตัวอย่างหนึ่งในนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้คือภาพการเอาตัวรอดซึ่งเกิดจากสัญชาตญาณภายในตัวมนุษย์คมชัดยิ่งขึ้นในพฤติกรรมของดอดเจอร์ (Dodger) และชาร์ลี เบทส์ (Charley Bates) ผู้ซึ่งอยู่ในกลุ่มของเพกิน ฉากดอดเจอร์และชาร์ลี เบทส์พาโอลิวเวอร์ไปฝึกงานล้างกระเป๋าค้างเป็นครั้งแรก ขณะที่โอลิวเวอร์เห็นดอดเจอร์ล้างกระเป๋าชายชราและส่งผ้าเช็ดหน้าให้ชโมยได้ส่งต่อไปให้ชาร์ลี เบทส์ แล้วพากันหลบหนีไป ด้วยความตกใจในการกระทำของผู้ได้ชื่อว่าเป็นเพื่อนและภาพในอดีตที่เพกินสอนวิธีนี้ให้โอลิวเวอร์ โดยในตอนนั้นเขาคิดว่าเป็นการเล่นตลก ๆ หยอเย้าเข้ามาในหัวงคิดบวกกับความจริงที่เพิ่งจะค้นพบและรับรู้ว่ากลุ่มคนที่เขาอาศัยพักพิงด้วยเป็นพวกหัวชโมย ทำให้โอลิวเวอร์ออกวิ่งอย่างไร้จุดหมาย เมื่อชายชราหาผ้าเช็ดหน้าในกระเป๋าค้างไม่พบและหันมาเห็นโอลิวเวอร์กำลังวิ่งอย่างตื่นตระหนกจึงคิดว่าโอลิวเวอร์เป็นคนชโมย ชายชราได้ร้องตะโกนให้ผู้คนในบริเวณนั้นช่วยจับตัวโอลิวเวอร์ โอกาสเป็นของดอดเจอร์และชาร์ลี เบทส์ชโมยตัวจริง เมื่อเห็นว่าสถานการณ์เปลี่ยนไป เพื่อความอยู่รอดจึงสมอ้าง เป็นพลเมืองดีร่วมร้องตะโกนให้จับชโมยซึ่งติดเกินส์บรรยายภาพไว้ชัดเจน

ดังนี้

The Dodger and Master Bates...They no sooner heard the cry, and saw Oliver running, than, guessing exactly how the matter stood, they issued forth with great promptitude; and, shouting 'Stop thief !' too, joined in the pursuit like good citizens (Chapter X, pp.114-116).

เราจะเห็นว่าดิคเกนส์เข้าใจลึกซึ้งถึงแก่นแท้ของมนุษย์ เพราะโดยสัญชาตญาณแล้วมนุษย์ย่อมเห็นแก่ตัวและกระทำทุกวิถีทางที่จะให้ตนอยู่รอด พฤติกรรมของดอดเจอร์และชาร์ลี เบทส์ เป็นปกติวิสัยในสายตาของนักเขียนแนวธรรมชาตินิยม เพราะคนฉลาดเท่านั้นจึงจะอยู่รอดในสังคม

ครั้งแล้วครั้งเล่าไม่ว่าดิคเกนส์จะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ตัวละครหลาย ๆ ตัวของดิคเกนส์สะท้อนชัดว่าตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพันธุกรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น แทตตีคอรัม (Tattycoram) ใน Little Dorrit เด็กสาวที่ครอบครัวมีเกิลส์ (Meagles) นามมาเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กในฐานะกึ่งเด็กรับใช้กึ่งเพื่อนเล่นของลูกสาว ทุกคนในครอบครัวให้ความรักความเอ็นดูแก่แทตตีคอรัมเท่าที่ผู้เลี้ยงพึงจะให้ได้ แต่เธอไม่เคยพอใจในฐานะความเป็นอยู่หรือในสิ่งที่เธอได้รับ ความริษยาจางซึ่งผู้เลี้ยงดูที่ซุกซ่อนในใจได้รับการกระตุ้นจากมิสเวด (Miss Wade) ที่ตอกย้ำฐานะและความต่ำต้อยในตัวเธอทำให้ความเก็บกด ความรุนแรงทางอารมณ์ที่ถูกเพาะเลี้ยงมาแรมปีถึงจุดระเบิด แทตตีคอรัมหนีไปอยู่กับมิสเวด ข้อความบางตอนที่ดิคเกนส์บรรยายแสดงถึงความเข้าใจที่เข้าใจในพฤติกรรมของแทตตีคอรัม ดังคำพูดของมีเกิลส์ที่ว่า

'Never to come back' said Mr. Meagles, shaking his head 'You don't know that girl's passionate and proud character. A team of horses couldn't draw her back now; the bolts and bars of the old Bastille couldn't keep her.'...

'No, sir.' said Mr. Meagles, shaking his head ruefully. 'She couldn't stand it.' The chafing and firing of that girl, the wearing and tearing of that girl within her own breast, has been such that I have softly said to her again and again in passing her, "Five-and-twenty, Tattycoram, five-and-twenty day and night, and then it wouldn't have happened ...and we know her story; we see in this unhappy girl, some reflection of what was raging in her mother's heart before ever such a creature as this poor thing...'³⁸

จากก้อยคำของมีเกิลส์สะท้อนถึงลักษณะประจำตัวของแทตตีคอรัมผู้มีอารมณ์รุนแรง โดยเฉพาะในยามโกรธเกรี้ยว แม้แต่คุกบาสตีลล์ (Bastille) ก็ไม่สามารถขังเธอได้ หรือแม้กระทั่งม้าก็ไม่อาจจุดเธอกลับมา ไม่ว่ามีเกิลส์จะเพียรพยายามเตือนสติแทตตีคอรัมด้วยความอ่อนโยนและอดทนเพียงใดก็ไม่อาจทำให้เธอสงบลงได้ แต่มีเกิลส์ก็ได้โกรธเคืองเธอเนื่องจากตระหนักดีว่าแทตตีคอรัมได้รับการถ่ายทอดอารมณ์รุนแรงจากแม่ของเธอ

อีกครั้งหนึ่งในนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้ที่พฤติกรรมของตัวละครพิสูจน์ให้เห็นว่าตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคม โดยเฉพาะภายใต้สังคมอุตสาหกรรมที่ทุกอย่างซื้อได้ด้วยเงิน ภาพการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในสังคมโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีหรือความถูกต้องจึงปรากฏให้เห็นเด่นชัด เราจะพบแนวคิดและพฤติกรรมเช่นนี้บ่อยครั้ง

³⁸ Little Dorrit (London : Oxford University Press, 1967), Book I, Chapter XXVIII, pp. 320-322. All subsequent references to Little Dorrit are to this edition, with chapter number and pagination indicated in the text.

ในนวนิยายของดิคเกนส์ผู้นาเสนอให้เราทราบว่ามนุษย์ซึ่งตกเป็นทาสของสังคมย่อมจะกระทำทุกอย่างเพื่อให้ตนอยู่รอดเช่น เมอซีเออร์ริโก (M. Rigaud) ตัวละครร้ายในนวนิยายเรื่อง Little Dorrit ผู้ตกเป็นทาสอยู่ภายใต้อำนาจเงินตรา ยอมสูญเสียเกียรติยศและศักดิ์ศรีเพียงเพื่อเงิน ดังคำพูดของริโกที่ว่า " I sell anything that commands a price...Society sells itself and sells me : and I sell Society..."(Chapter XXVIII, p.749)

จากที่กล่าวข้างต้นไม่ว่าจะเป็นประเด็นการนำเสนอสภาพสังคมตามความเป็นจริง หรือประเด็นแนวคิดที่เชื่อว่าวิถีชีวิตของตัวละครผันเปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่างานเขียนของดิคเกนส์แฝงลักษณะของธรรมาชาตินิยมอยู่ด้วย

เมื่อศึกษางานเขียนของโดเรเซอร์ผู้เป็นนักเขียนแนวธรรมาชาตินิยม แต่ได้รับอิทธิพลการเขียนที่เน้นความสมจริงจากผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งวรรณกรรมแนวสังคมนิยมคือ บัลซัค (Honore de Balzac : 1779-1850) นักเขียนชาวฝรั่งเศสที่โดเรเซอร์ชื่นชมและยกย่องเป็นพิเศษ³⁹ พบว่างานเขียนของโดเรเซอร์ให้ภาพที่คล้ายคลึงกับภาพรวมที่ได้จากวรรณกรรมแนวสังคมนิยม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณางานเขียนของโดเรเซอร์โดยยึดหลักความหมายของสังคมนิยมที่หมายถึงการนำเสนอภาพชีวิตของคนทั่วไปในวรรณกรรมทั้งด้านสุขและทุกข์ ด้านความงามและความอัปมงคลตามความเป็นจริง⁴⁰ ในบทความชื่อ "The Toilers of the Tenements" เราจะพบภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่อัดแน่นแค้นของ

³⁹ Ellen Moers, Two Dreisers (New York : The Viking Press, 1969), p.74.

⁴⁰ ทวีป วรดิลก "ศัพท์ทางวรรณกรรม : อรรถนิยาม", โลกหนังสือ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3, หน้า 22.

ชนชั้นกรรมกรผู้ใช้แรงงานและคนยากจนในเมืองนิวยอร์ก ดังที่โดเรเซอร์บรรยายไว้ว่า

The houses are nearly all painted a dull red, and nearly all are divided in the most unsanitary manner. Originally they were built five rooms deep, with two flats on a floor, but now the single flats have been subdivided and two or three, occasionally four or five, families live and toil in the space which was originally intended for one. There are families so poor, or so saving and unclean, that they huddle with other families, seven or eight persons in two rooms. Iron stands covered by plain boards make a bed which can be enlarged or reduced at will. When night comes, four, five, six, sometimes seven such people stretch out on these beds. When morning comes the bedclothes, if such they may be called, are cleared away and the board basis is used as a table. One room holds the stove, cooking utensils, the chairs, and the sewing machine. The other contains the bed, the bed-clothing and various kinds of stored material. Eating, sleeping, and usually some washing are done there.⁴¹

⁴¹"The Toilers of the Tenements", The Color of a Great City (New York : Boni and Liveright, Inc., 1924), pp. 86-87.

ข้อความข้างต้นเป็นการบรรยายถึงสภาพที่อยู่อาศัยของพวกคนจน มีลักษณะเป็นอาคารสองชั้น แต่ละชั้นมีอยู่ห้าห้อง แต่ละห้องแบ่งเป็นสองหรือสามตอนอัดแน่นไปด้วยพวกคนจนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน บนเตียงนอนเป็นแผ่นกระดานปูเรียบใช้รองนอนในเวลากลางวันและใช้แทนโต๊ะในตอนเช้า ห้องแรกมีทั้งเตา อุปกรณ์ประกอบอาหาร แก้วและจักรเย็บผ้า ส่วนอีกห้องหนึ่งใช้ตั้งเตียงนอนและเก็บของ จึงกล่าวได้ว่าห้องพักนี้เป็นห้องพักอเนกประสงค์ ทั้งการกิน การนอนและซักล้าง นอกจากนี้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่แล้ว ในบทความเดียวกันนี้ ไตรเซอร์ยังบรรยายถึงสภาพการดำเนินชีวิตของคนจนที่ลำบากแสนเข็ญ ทุกคนในครอบครัวต้องออกไปทำงานเพื่อปากท้องและจุนเจือครอบครัว น้อยคนที่จะได้รับการศึกษา ความจน ไม่มีอะไรจะกินทำให้เด็ก ๆ อายุน้อยกว่าสิบสองปีต้องออกไปทำงาน ดังข้อความที่ไตรเซอร์ได้บรรยายไว้ว่า

...Working, as these people do, they have very little time for education. The great struggle is for bread, and unless the families are closely watched, children are constantly sent to work before they are twelve...(p.98)

จากข้อความที่หยิบยกมาวิเคราะห์จะพบว่าการนำเสนอสภาพที่อยู่อาศัยในแหล่งสลัมหรือวิถีชีวิตของกรรมกรในนวนิยายของ ไตรเซอร์มีลักษณะเดียวกับที่ ดิคเกนส์นำเสนอ เป็นการเสนอภาพที่พบตามความเป็นจริงมิได้เสริมแต่ง ไม่อาจแยกได้ว่าเป็นแบบธรรมชาตินิยมหรือสังคมนิยม

ผู้เขียนพบว่าแนวคิดแบบสังคมนิยมปรากฏชัดในนวนิยายของ ไตรเซอร์ด้วยเช่นกัน ดังเช่นในนวนิยายเรื่อง Sister Carrie ไตรเซอร์เสนอภาพเฮิร์สต์วูด (Hurstwood) ลังเลใจรู้สึกสับสนไม่แน่ใจว่าจะหาอย่างไรดีเมื่อพบว่าตู้เก็บเงินไม่ได้ปิดและมีเงินก้อนใหญ่วางไว้ เงินที่พร้อมจะเป็นของเขาทันทีที่เฮิร์สต์วูดหยิบขึ้นมา เราสามารถจะจินตนาการภาพการต่อสู้ระหว่างอำนาจฝ่ายสูงและฝ่ายต่ำในความคิดของเฮิร์สต์วูด ซึ่งในที่สุดเขาก็พ่ายแพ้ต่อสิ่งชั่วร้ายใจเอื้อมือไปหยิบ

เงิน⁴² พฤติกรรมของเฮิร์สต์วูดที่นักธรรมชาตินิยมตีความว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าสามารถนำพฤติกรรมนี้มาตีความแบบสัจนิยมได้เช่นกัน กล่าวคือพฤติกรรมเช่นนี้ตรงกับความเชื่อของนักสัจนิยมที่ว่ามนุษย์คือมนุษย์ ไม่ใช่ผู้วิเศษ จึงมีโอกาสกระทำผิดไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาและหยิบยกข้อมูลต่างๆ มากล่าวเพื่อพิสูจน์ว่างานเขียนของดิดเกนส์และ ไดรเซอร์เป็นการประสมประสานระหว่างแนวการเขียนแบบสัจนิยมกับธรรมชาตินิยมเข้าด้วยกัน และนักเขียนทั้งสองต่างมุ่งจะเสนอรายละเอียดของสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะสังคมเมืองในงานเขียนของเขา ดังนั้นจึงสามารถจะศึกษาเปรียบเทียบงานเขียนของดิดเกนส์กับไดรเซอร์ในประเด็นของเมืองได้ จากข้อความทั้งหมดที่กล่าวมาจึงเป็นทั้งสาเหตุ เป็นแรงจูงใจและเป็นเหตุผลที่ผู้เขียนเลือกวิเคราะห์เปรียบเทียบดิดเกนส์กับไดรเซอร์อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ เมือง ในงานเขียนของดิดเกนส์และไดรเซอร์ในบทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ตามลำดับ

⁴² Sister Carrie (New York : The New American Library, Inc., 1961), Chapter XXVII, pp. 243-245. All subsequent references to Sister Carrie are to this edition, with chapter number and pagination indicated in the text.